

Lehetne ez is bármi még...

Tallér Edina: *Lehetek én is*. Kalligram, Pozsony, 2013

Lehetnék én is, aki kártyákban látja a jövőt, közben elmereng saját unalmas élete felett. Ha lenne – nevezhetném a bárányomat Métisznak. Lehetnék önértékelési problémákkal küszködő nő, aki tüdőrákos anyja életét próbálja meghosszabbítani. Ezt a történetet azonban Tallér Edina képzelte el, aki *Lehetek én is* című második kötetében a 21. századi ember önkeresésével, identitásválságával szembesíti olvasóját egy teljesen átlagos (ám annál szebb!) nő nézőpontján keresztül. Úgy tűnik, többet nem is bírna el ez a regény, pedig ezekhez a tapasztalatokhoz sem járul hozzá különösebb újdonságokkal.

Az alcímbeli műfajmegjelölés szerint panelregényt tartunk a kezünkben. E meghatározás és a borítón látható fotómontázs – egy színes graffitikkal kipingált társasház, apró, szériagyártott szürke panelekkel körülvéve – közötti párhuzam tálcán kínálja magát, ráadásul meglehetősen szájbarágós. Olyan gesztusok ezek, melyek kijelölik az olvasói előfeltevések lehetséges gócpontjait: a könyv panelekben élőkről, netán magukról a házakról szól, mi több, a szerkezet szintjén is panelszerű elemekből áll össze. És láss csodát, az elbeszélő lakásának kiváló panorámáját ormótlan paneltoronyok csúfítják el, a könyv pedig hosszabb-rövidebb fejezetek többé-kevésbé összefüggő sorából áll. A sokat ígérő alcím keveset vált be az izgalmakra kiéhezett olvasó reményeiből. A paneléletről és ennek specifikumairól is csak egyetlen fejezet tudósít, meglehetősen fantáziátlanul továbbképzelve az ablakban villanásnyi ideig felbukkanó emberek mindennapjait.

Nem hagyható figyelmen kívül az a tény sem, hogy a *Lehetek én is* túlságosan szoros szálakkal kötődik *A húsevő* című, debütáló kötetéhez. A két szöveg számos ponton egybecseng, bár a mostani regény előnyére válna, ha

ez a kapcsolat nem lenne ennyire explicit – tudjuk, a kevesebb néha több. A ’férfiak kénye-kedvének kiszolgáltatott, megfelelési kényszerrel küszködő szépséges nő’-szerepkör az előző kötetben is alaposan feltupírozott, mégis üresen hagyott klisé maradt, ráadásul az író ki is merítette a témát: „jó kislánynak kell lenni, mondja, aki szép, az legyen jó is, nincs más választás, különben megbüntetik a férfiak” (16). Az önidézés és -parafrázis izgalmas módokon használható a korábbi mű részleteinek újragondolására, más kontextusba ágyazására, felkínálja magát a könnyen termékeny nyé tehető írói játékokra. A *Lehetek én is* olvasóiként e női alapállás kapcsán új információval nem gazdagodtunk. Komoly hiányérzetet ébresztenek az olyan funkciótlan önisméltelések, mint a következő bekezdésből vett idézet is: „mindenkinek csak egyfajta arcfestés áll jól, barna árnyalatok, vagy rózsaszín. Egy sminkes könyvben olvastam, amiben én vagyok a fotómodell. Azt írják rólam, hogy mégis van olyan arc, amivel bármit lehet, ezért sorolnak engem a vadsminkhez. Egyik képen piros a szemhéjam, lila a szám, másikon sárgához arany vagy vastag fekete satír a szememen, és vérvörös szájj” (17). Méltó párja ez *A húsevő* következő mondatának: „Rúzszt én is mindig teszek, a szememet is hangsúlyozom. Kell, mert smink nélkül halványak a kontúrjaim [...] bármit ki lehet belőlem hozni, csak smink kérdése.”¹ Mintha a nőiség problematikája és egész lényege összefoglalható lenne a ’hogyan legyünk kellően attraktívak’ kijelentésben. „Kifolynak kezeim közül a mondatok [...] elképzelem inkább képregényben, úgy nem olyan rossz. Oda vagyok rajzolva, képregénycsaj copffel, riadt arc, buborék a félig tátott számból, bele van írva egy mondat” (9). Akkor inkább a képregény. Lehet, hogy az jobban állna neki.

„A naplóírás segít szembenézni az igazsággal” (9). Az önmegértés szándékának bejelentésével indul az *Intro* című első előtti fejezet: „naplót írok, már többször elterveztem, de mindig abbamaradt valamiért” (10). Ezek szerint a *Lehetek én is* olyan regény, amely fiktív naplónak állítja be magát? Azon túl, hogy többszörösen deklarálja a naplóírás aktusát, a szövegtest kialakítása alapján sem nyilvánvaló, hogy az olvasó naplót tart a kezében. Inkább tűnik egymásra torlódott szövegfragmentumok kusza és laza halmazának, esetleg egy rendszertelenül író blogger még kaotikusabb bejegyzéseinek. Tudjuk, a naplóírás őszinteségre kötelez saját magunkkal szemben. Mégsem érezzük, hogy különösebben bensőséges vagy titkosított tartalmakat osztana meg velünk az elbeszélő. A szerző ráadásul az önidentifikáció kérdésével is kacérkodik: elsőként saját önzonosságát tagadja meg a kamaszkori „jónapló”-ban körvonalazott fiktív én megalko-

¹ Tallér Edina: *A húsevő*. Kalligram, Pozsony, 2010. 67.

tásával „egész nyugis életem lehetett volna, ha úgy viselkedek, mint az a lány, akiről sztorizgattam” (13). A negyedik fejezetben mégis történik valami sorsfordító. Narrátorunk elvállal egy reklámfilm-szerepet, ahol jósnőt kell alakítania. Ezzel közel egy időben megismerkedik egy hivatásos jövő-be látóval, aki annyira megihleti, hogy kreál magának egy teljesen új személyiséget. Hisz lehetne ő (jósnő) is. Ezúttal Eileithüa, a „tizenhat éves, tisztán érző jósnő” (29), aki kivételesen szép, és szereti a férfiakat, mert mint mondja, „egyelőre csak ezzel tudok valamit is hozzátenni a világhoz” (34). Pillanatokra elbizonytalanodunk: főszereplőnk a reklámbeli szerepét éli tovább, vagy az elbeszélés jelene és a saját, felidézett múltja mosódik össze a naplóírás során, esetleg egy teljesen új elbeszélői szólam lép be a történetbe? A jósnő-munka felbukkanásával egy időben tett kijelentései szerint az eljövendő nem, a múlt annál inkább foglalkoztatja: „ha valaki nem tetszik, kitalálok helyette mást” (28). Hősnőnk tehát – hogy kudarcait valahogyan kompenzálja – elképzel magának egy tinédzser korú jóslány-ént, aki arra volna hivatott, hogy sikeresebb, céltudatosabb, határozottabb legyen az eredetnél. Új valóságot konstruál magának, csak hogy jóslánnyá változása kisiklott metamorfózis, egyben olyan póz, melynek lehetőségeit Tallér Edinának nem állt módjában kiaknázni. A regény (esetleges!) fanyar ironiája abban rejlik, hogy a kitalált ego és élet sem jobb az eredetnél, így kénytelen a valóságából kivezető egyéb menekülési utakat is felvázolni: „az én fizimiskámmal lehetnék például hostess, aztán majd meglátjuk, lehetek én is bármi még” (37).

Tallér Edina regényében epikus vezérszálon felfűzve csüngnek átmesélt filmszüzsék, kétszereplős párbeszéddek, élőszóban használatos rövid formák, kiszámlók és gyerekmondókák. A függelékekben találunk egy úgynevezett track-listát, mely tizennyolc, műfaját tekintve meglehetősen különböző zeneszám címét tartalmazza. Vajon olvasás közben kellene ezeket hallgatni, netán a szövegbe csempészett soraikat keresgetni? Vagy teszt a szemfülesebbeknek, hogy kiszúrják-e a Vad Fruttik Lehetek én is című számát? Egy biztos: a kissé talán széttartó stílusú egyveleg érdekes prózai próbálkozás, s ebben a kavalkádban üde színfoltot jelent a drámai dialógusokat megidéző négy fejezet. A magány abszurdig vitt variációi, egyfelvonásos minidramák ezek. Egyetemes emberi konfliktusokat visznek színre, és éles kontúrokkal ábrázolják azt, hogyan beszélünk egymás mellett, miközben már nem is számítanak a kimondott szavak. Elemi kapcsolatokon belül mutatkozik leginkább meg az egyes ember elhagyatottsága, így válhat szereplővé anya és lánya, férj és feleség: „NŐ: Akkor, mi legyen? / FÉRFI: Nem tudom. / NŐ: Ennyi? / FÉRFI: Mi ennyi? / NŐ: Semmi” (138).

Tallér Edina elbeszélője klasszikus mesemondót alakítva lép fel, aki azonban nem mutat elég hajlandóságot, hogy következetesen végigvigye történeteit: „nagyon bosszant, hogy nem tudok továbbképzelní semmit, mindig csak eddig van meg, aztán elvesztem a fonalat” (30). Rövidtörténetek összesének ebben a formában sok, egységes, jól felépített regénynek viszont minden bizonnyal kevés a *Lehetek én is*. A görög mitológia kísértétként tér vissza a háziállatok neveiben (Métis és Amaltheia), a Pánsípos emberben pedig egy újkori hajléktalan Bacchust láthatunk viszont, aki a mesebeli szörnyetegként tűnik fel a szép Eileithüa mellett. A szerző vitatottan sikeres, mégis harsány nyitánya után ez a kötet valóban szürke másodikként kullog az előző nyomában.

